

A propòsit de la subjectivitat

L'article de Maria Grau, 'A propòsit de la subjectivitat', constitueix el primer d'una sèrie de tres que el Gabinet de Didàctica de la Direcció General de Política Lingüística preveu presentar en números successius d'aquesta revista. Amb aquests treballs el Gabinet es proposa mostrar les possibilitats didàctiques d'alguns continguts procedents de l'estudi textual Tipotext, que realitza des de fa uns quants anys per tal d'elaborar una tipologia textual de textos de no-ficció del català que doni suport a l'ensenyament de la llengua amb enfocament comunicatiu.

En un text l'emissor pot aparèixer d'una manera evident, sense amagar la seva presència i manifestant obertament la seva actitud respecte al contingut dels enunciats, o pot mantenir-se a l'ombra i adoptar un paper de missatger sense protagonisme patent. Aquesta operació d'apropar-se al text o distanciar-se'n es du a terme fonamentalment amb procediments lingüístics, uns procediments que algunes vegades només afecten la superfície del text, és a dir, són una qüestió d'estil que pot desdibuixar les veritables intencions del parlant. Alguns autors parlen d'*il·lusió enunciativa* per referir-se a l'efecte d'objectivitat o de subjectivitat que produeix un text. Insistim: es tracta sovint d'una diferència formal, de la diferència que hi ha entre un text en què l'emissor apareix de manera explícita i un text en què la presència de l'emissor és només implícita.

Admetent, doncs, que l'objectivitat o la subjectivitat d'un text és en moltes ocasions una qüestió formal, podem, però, considerar més objectius els textos que a compleixen una funció referencial (textos informatius) i més subjectius els que a compleixen una funció psíquica¹ (textos interpretatius o d'opinió). I diem això amb la convicció que qualsevol text té ingredients interpretatius, perquè ha estat produït per un parlant que selecciona la informació i decideix l'ordre jeràrquic que haurà d'ocupar dins el text.

Parlem, doncs, d'un concepte molt fràgil quan fem referència a l'objectivitat d'un text. I malgrat aquesta constatació, notem que és un concepte que és sobrevalorat en diverses obres que tracten de la composició dels textos. En lloc de veure la densitat d'elements subjectius en el text com una qüestió d'adequació a la situació comunicativa, es tendeix a posar la subjectivitat al mateix nivell de la imprecisió i, doncs, a bandejar els elements subjectius sense valorar la seva pertinència en cada intercanvi concret. Així, en una obra que vol ser una guia metodològica per reeixir en l'exercici de comentari de text de les actuals proves d'aptitud per a l'accés a la universitat,² en l'apartat centrat en la part de comentari crític, on se suposa que l'alumne ha d'exposar la seva opinió argumentada sobre el tema, matisant l'opinió de l'autor del text proposat o rebatent-la, trobem un consell que voldríem destacar. Quan es parla de «l'exposició de l'opinió de l'alumne sobre el tema», es diu que en el comentari crític «s'han d'evitar les valoracions subjectives amb expressions com *no m'agrada, m'agrada molt, avorrit, interessant*».

Anant més enllà de les paraules textuais d'aquest manual, entenem que el que volen dir els autors és que l'argumentació no ha de limitar-se a l'expressió d'una opinió, que les afirmacions que es facin han d'anar acompanyades d'un raonament, d'uns motius que les fonamentin. Ara bé, això no nega la possibilitat de fer valoracions subjectives, perquè l'exposició de l'opinió és sempre de naturalesa subjectiva.

Com s'ha de presentar l'emissor en un comentari de text? Què esperem que ens diguin els alumnes després de la lectura d'un llibre? Potser el professor que titlla de massa subjectiva una afirmació com «A mi m'ha agradat molt aquest llibre», admetria un enunciat com «És un llibre que desperta l'interès dels lectors». Ben mirat, però, el que molt probablement fa l'emissor del segon enunciat és una generalització en tercera persona d'allò que en realitat és una opinió personal. Hi ha, doncs, una primera creença que cal matisar: la de tendir a considerar «subjectius» els enunciats en primera persona i «objectius» els que eviten aquesta persona gramatical. D'altra banda, les paraules marcades, com *interessant* o *avorrit*, són unes unitats que tenen un valor i una funció de vegades insubstituïbles; el que cal tenir present, però, és la funció d'aquestes traces de subjectivitat en el text per poder-ne fer una interpretació i l'oportunitat d'usar-les o no d'acord amb cada context de comunicació.

En aquest article proposem unes activitats didàctiques per facilitar als alumnes el coneixement d'aquests elements de subjectivitat i la seva adequada gestió en qualsevol intercanvi comunicatiu. Són activitats que tenen el seu punt de partida en l'estudi que duem a terme des del Gabinet de Didàctica de la Direcció General de Política Lingüística, adreçat a l'elaboració d'una tipologia de textos catalans de no-ficció. En aquesta ocasió, presentem uns suggeriments que s'adrecen a aconseguir els objectius següents:

- Reconèixer les diferents maneres que té l'emissor de presentar-se en el text.
- Identificar els diferents recursos lingüístics que ens permeten fer valoracions.

Comencem per analitzar la llista d'enunciats següents:

[1] Si els polítics acaben actuant tots igual, *penses* que tant se val votar un partit com un altre.

[2] Ø La situació és intolerable.

[3] *És prou sabut*: només des de la ignorància es pot negar el valor de la diversitat.

[4] *Es pot dir que* la premsa és cada cop més morbosa.

[5] *Arriba a cansar*.

En aquests enunciats trobem verbs en segona i tercera persona; afirmacions universals que en realitat haurien d'anar precedides per un verb d'opinió (*Jo crec que la situació és intolerable*); pressuposicions d'acceptació general d'allò que és una creença no compartida per tots (*És prou sabut que...*); frases impersonals que tenen en realitat un subjecte particular i concret; verbs esdevenimentals que permeten esquivar la primera persona, però que vehiculen l'expressió d'una visió subjectiva. Tots aquests recursos despersonalitzen els enunciats i emmascaren el seu valor subjectiu, però el fet d'esborrar la presència de l'emissor no evita que la seva funció sigui psíquica, és a dir, que continguin manifestacions de l'activitat racional o emotiva de l'emissor.

Així doncs, l'emissor es pot presentar en el text d'una manera transparent (amb l'ús de formes gramaticals de primera persona o amb elements que expliciten qui és l'autor o l'avalador d'un text: signatura, logotip, segell, etc.) o pot difuminar la seva presència (desapareixent darrere d'una tercera persona, fent ús de la segona

persona del singular en lloc de la primera, utilitzant frases impersonals, etc.). I encara té una tercera possibilitat: diluir la seva presència en un plural, real o fictici, com ocorre en aquests exemples:

- [1] En aquest article *presentem...* (plural d'autor).
- [2] *Tots volem* una millora de les condicions de treball a la nostra empresa (expressió d'apropament, de solidaritat).
- [3] *A Catalunya sabem* que l'augment de turistes té avantatges i inconvenients (expressió de l'opinió de l'emissor atribuint-la a un col·lectiu més o menys inconcret).
- [4] *Tots hem trobat* que l'examen era molt difícil (generalització abusiva).

L'ús de la primera persona del plural que observem en aquests enunciats permet que l'emissor aparegui d'una manera menys individualitzada. Aquesta presència diluïda pot produir dos efectes: que l'opinió individual es vegi reforçada pel fet de ser presentada com un afer col·lectiu, o bé que l'emissor alleugereixi la seva càrrega de responsabilitat pel fet de presentar-la com a responsabilitat compartida amb altres.

Vegem com apareixen aquest conjunt de recursos en tres fragments redactats per estudiants de segon curs de magisteri que comenten el llibre de Daniel Keyes *Flors per a l'Algernon*:

[1] *Flors per a l'Algernon* és un llibre que m'ha agradat per molts motius. En primer lloc, perquè amb aquesta lectura m'he adonat del valor relatiu que té la intel·ligència, he vist com són d'importants els sentiments i les emocions. Penso que el llibre ens demostra que no es pot ser feliç si no es té una seguretat afectiva. En segon lloc, m'ha fet veure la importància de la família en l'educació d'un infant deficient.

[2] Tots els estudiants de magisteri sabem fins a quin punt és important saber expressar les emocions i viure de manera positiva els nostres sentiments. També sabem que la família és la influència més important per a qualsevol infant [...] Però un llibre com *Flors per a l'Algernon* ens ho fa veure d'una manera més clara.

[3] Es pot dir que *Flors per a l'Algernon* és una novel·la de ciència-ficció, perquè la història que ens presenta Daniel Keyes és, de moment, una realitat impossible. Però es poden treure molts ensenyaments d'aquest llibre, perquè resulta fàcil establir un paral·lelisme entre les vivències del protagonista, Charlie Gordon, i les de la vida quotidiana d'un jove amb retard mental que pugui existir en realitat.

Podem utilitzar aquests tres textos per fer una anàlisi a l'aula de les diferents maneres de presentar-se l'emissor en el text. Ens pot resultar útil disposar dels quadres següents com a instrument d'anàlisi:

Trets de presència transparent de l'emissor

1. Pronoms forts de primera persona.
2. Altres formes gramaticals de primera persona: pronoms i adjectius possessius, pronoms febles, terminacions verbals.
3. Elements que expliciten l'autor o l'avalador d'un text: signatura, logotip, segell, etc.

Trets que dilueixen la presència de l'emissor

1. Inclusió de l'emissor en un plural fictici.
2. Ús del plural com a procediment d'apropament al receptor.
3. Plural de primera persona generalitzador, sovint en verbs de dir, d'enteniment i de percepció.

Trets que poden servir per difuminar la presència de l'emissor

1. Desaparició de l'emissor darrere d'una tercera persona.
2. Ús de la segona persona del singular en lloc de la primera.
3. Frases amb subjecte inconcret, indefinit.
4. Ús de la passiva reflexa o pronominal o de la passiva morfològica.
5. Frases esdevenimentals amb verbs com *arribar, ser, passar, ocórrer*, etc.
6. Frases constituïdes per un sintagma nominal, amb verb elidit.
7. Frases amb verb en forma no personal.

En els tres textos citats abans, l'emissor és sempre un estudiant de magisteri, però trobem tres estils diferents pel que fa a la manera de presentar-se en el text. L'estudiant d'[1] ha optat per presentar-se d'una manera transparent: utilitza verbs en primera persona (*m'ha agradat, m'he adonat, he vist, penso, m'ha fet veure*) i se situa, per tant, en el centre díctic de l'enunciació. L'estudiant de [2] parla diluït en el col·lectiu dels estudiants de magisteri, unint la seva veu amb la dels altres (*sabem, els nostres sentiments, ens ho fa veure*). Finalment, l'estudiant de [3] utilitza sobretot formes impersonals (*es pot dir*), passives reflexes (*es poden treure molts ensenyaments*) i verbs esdevenimentals (*resulta fàcil*); la seva presència queda més difuminada i, no obstant això, ens trobem davant d'un comentari que expressa un punt de vista.

Utilitzant aquests trets de presència transparent, diluïda i difuminada de l'emissor que acabem de presentar, podem fer tota mena d'exercicis a l'aula. Així, per exemple, podem escriure un text d'opinió adoptant tres formes diferents: 1) Un text molt personalitzat, en què opinem en primera persona a partir de les nostres experiències individuals. 2) Un text en què ens presentem com a representants d'un col·lectiu (el dels joves, dels estudiants, de les persones que viuen en una gran ciutat, etc.). 3) Un text en què les nostres opinions s'expressin amb un cert distanciament, amagant fins a cert punt la nostra presència. Abans, però, podem començar per un exercici de manipulació d'un text per aprendre a aplicar els recursos lingüístics que tenim a l'abast per fer que l'emissor es presenti en el text d'una forma més pròxima o més distanciada:

Exercici: manipulació d'un escrit per canviar la forma de presentar-se l'emissor

Objectiu: constatar com l'emissor pot expressar el seu punt de vista adoptant diferents graus de presència en el text.

Observeu els següents fragments extrets d'una crítica del diari *Avui* del 24 de febrer del 2000 que fa referència al llibre de Maria Mercè Roca *Delictes d'amor*. Barcelona: Planeta, 2000.

La inconsciència del monstre

Joan Josep Isern

Sé molt bé que començar aquest comentari afirmant que Maria Mercè Roca és actualment, amb Isabel-Clara Simó, una de les escriptores catalanes dotades amb un instint narratiu més esmolat és quasi com descobrir la sopa d'all.

Ja fa molts anys que no la sento, la frase, però en certa manera tant Isabel-Clara Simó com Maria Mercè Roca em recorden el que solia exclamar, admirada, una tieta meva cada

cop que anava al cinema: «Aquests americans de qualsevol cosa en fan una pel·lícula». És, doncs, un do remarcable i digne d'elogi, aquest instint narratiu, aquesta facilitat per transformar en novel·la qualsevol assumpte.

Sempre m'ha interessat molt més la Maria Mercè Roca intimista, que busca la distància curta i que parla al lector a cau d'orella de coses petites però importants, que la que pretén despullar els racons més sòrdids de la psicologia humana (aquí, francament, crec que Isabel-Clara Simó li guanya la partida).

1. Indiqueu tots els trets de presència transparent de l'enunciador.

RESPOSTA ORIENTATIVA: El nom de l'autor, situat a sota del títol de l'article; tots els verbs en primera persona del singular: *sé molt bé, no la sento, crec que*; tots els adjectius i pronoms en primera persona del singular: *em recorden, una tieta meva, m'ha interessat*.

2. Intenteu de tornar a escriure el fragment «Sé molt bé que començar aquest comentari afirmant que Maria Mercè Roca és actualment, amb Isabel-Clara Simó, una de les escriptores catalanes dotades amb un instint narratiu més esmolat és quasi com descobrir la sopa d'all», fent els següents canvis:

a) Començant la frase amb una tercera persona del singular.

RESPOSTA ORIENTATIVA: *Aquest comentarista sap molt bé que...*

b) Utilitzant un subjecte inconcret, indefinit.

RESPOSTA ORIENTATIVA: *Algú podria pensar que començar aquest comentari...*

c) Fent ús de la passiva reflexa.

RESPOSTA ORIENTATIVA: *Es podria dir que començar aquest comentari...*

d) Iniciant la frase amb un verb en forma no personal.

RESPOSTA ORIENTATIVA: *Començar aquest comentari...*

3. Quin és l'efecte que es produeix en el text aplicant-hi tots els canvis anteriors?

RESPOSTA ORIENTATIVA: El text no resulta tan personalitzat, es produeix un cert distanciament de l'emissor.

4. Feu desaparèixer tots els verbs, adjectius i pronoms que estan en primera persona del fragment «Ja fa mols anys que no la sento [...] de qualsevol cosa en fan una pel·lícula». Quin és el resultat?

RESPOSTA ORIENTATIVA: *Ja fa molts anys que no se sent, la frase, però en certa manera tant Isabel-Clara Simó com Maria Mercè Roca recorden el que solia exclamar, admirada, una tieta cada cop que anava al cinema: «Aquests americans de qualsevol cosa en fan una pel·lícula». Amb aquests canvis, l'emissor tendeix a difuminar-se, tot esdevé més despersonalitzat.*

5. Assenyaleu els canvis que s'han fet en aquests fragments respecte al tercer fragment del text original.

a) És molt més interessant la Maria Mercè Roca intimista, que busca la distància curta i que parla al lector a cau d'orella de coses petites però importants que la que pretén despullar els racons més sòrdids de la psicologia humana (aquí, francament, Isabel-Clara Simó li guanya la partida).

RESPOSTA ORIENTATIVA: S'han suprimit els dos verbs en primera persona. El primer, *m'ha interessat*, s'ha substituït per un verb en tercera persona, *és molt més interessant*; el segon, *crec*, s'ha eliminat, amb la qual cosa, la frase queda en tercera perso-

na i l'assertió adquireix un valor més pròxim al d'una afirmació de valor universal.

b) *Succeeix que la Maria Mercè Roca intimista, que busca la distància curta i que parla al lector a cau d'orella de coses petites però importants, resulta més interessant que la que pretén despullar els racons més sòrdids de la psicologia humana (aquí, francament, Isabel-Clara Simó li guanya la partida).*

RESPOSTA ORIENTATIVA: En aquest cas, el verb en primera persona, *m'ha interessat*, ha estat reemplaçat per un verb esdevenimental en tercera persona, *succeeix que*, i més endavant s'ha fet servir un altre verb esdevenimental, *resulta*.

c) *Pensem que la Maria Mercè Roca intimista que busca la distància curta i que parla al lector a cau d'orella de coses petites però importants, resulta més interessant que la que pretén despullar els racons més sòrdids de la psicologia humana (aquí, francament, creiem que Isabel-Clara Simó li guanya la partida).*

RESPOSTA ORIENTATIVA: En aquest cas, el canvi més important ha estat la introducció d'un plural d'autor que ve a substituir els dos verbs en primera persona del singular del text original.

d) *Quina diferència hi ha entre aquests fragments i el fragment original?*

RESPOSTA ORIENTATIVA: Es produeix un allunyament entre l'enunciador i el contingut del text; aquesta distància disminueix la impressió de subjectivitat.

6. Malgrat tots aquests canvis, es pot dir que en el fragment 5 a), per exemple, s'han esborrat totes les traces de subjectivitat? Per què?

RESPOSTA ORIENTATIVA: No, la impressió de subjectivitat ha disminuït en eliminar les formes de primera persona, però el text segueix tenint traces de l'emissor, que fa judicis de valor, estableix comparacions i fins i tot qualifica la seva manera de parlar amb l'adverbi *francament*. El text no té predominantment una funció referencial, sinó psíquica.

Fetes aquestes propostes, retornem al consell que donava el manual abans esmentat sobre la manera d'enfocar el comentari crític d'un text: «S'han d'evitar les valoracions subjectives amb expressions com *no m'agrada, m'agrada molt, avorrit, interessant*.» Amb això entrem en la propietat que té la llengua de fer judicis de valor: l'emissor, alhora que comunica un missatge, pot transmetre informació sobre la seva manera d'avaluar el món. Els judicis de valor es transmeten amb elements ben diversos: unitats lèxiques, procediments sintàctics, discursius, prosòdics o gràfics i recursos sociolingüístics, a més dels recursos de comunicació no verbal. De tot aquest conjunt, ens centrarem ara en les unitats lèxiques i expressions amb valor axiològic.

Axiologia i *axiològic* són termes que provenen del grec, *axios*, 'digne', i *logos*, 'ciència'. Estan relacionats, doncs, amb la dignitat, amb el valor en un sentit ampli. Les unitats lèxiques amb valor axiològic són aquelles que transmeten una valoració feta pel parlant o l'expressió d'una determinada emoció o d'un estat d'ànim, a través dels quals es comunica un posicionament avaluatiu. Vegem-ne alguns exemples:

Unitats lèxiques i expressions amb valor axiològic

- **Substantius:** *menyspreu, confiança, honradesa, misogínia, cotxàs, camaco, drogata.*
- **Adjectius:** *bo, dolent, esplèndid, impresentable, simpàtic, interessant, avorrit, imbècil.*
- **Verbs:** *agradar, odiar, satisfer, molestar, criticar, elogiar, pretendre, calumniar.*
- **Adverbis:** *bé, malament, malauradament, sincerament, de manera inacceptable.*

- **Connectors amb implicació:** *S'ha de reconèixer que és intel·ligent, encara que sigui una dona.*
- **Articles amb implicació:** *Titànic no és una pel·lícula més, és la pel·lícula.*
- **Quantitatius:** *massa, poc, bastant.*
- **Demostratiu amb un significat més valoratiu que no pas díctic:** *El tio aquest.*
- **Interjeccions, invocacions i renecs:** *ecs, i què més, Déu me'n guard, collons.*
- **Locucions i frases fetes:** *Té els ulls al clatell.*
- **Figures retòriques:** *Una mare és una mare, Estem condemnats a entendre'ns.*

Aquestes unitats axiològiques tenen una presència molt notable en tota mena de textos. El valor axiològic dels mots no és absolut i estable, sinó que ve donat pel context situacional i cultural. Sigui com sigui, són unitats que cal conèixer i utilitzar de manera adequada. Podem dir que és «objectiu» un article que té com a títol «El fracàs de la reforma educativa»? És el mateix referir-se a una manifestació utilitzant els mots *aldarull* o *reivindicació*? Són neutres les designacions *organització armada independentista* i *banda terrorista*? Per què fem servir eufemismes com *tercera edat*? Val la pena fer aquestes reflexions amb els estudiants i analitzar textos per posar en evidència les connotacions valoratives que arrossegueu els mots, els enunciats, els intercanvis comunicatius globalment.

En els fragments de la crítica de *l'Avui* que hem fet servir en la proposta d'activitat anterior, podem trobar-hi moltes unitats axiològiques. Es tracta d'un article d'opinió i, per tant, la seva presència hi és justificada. En canvi, en els casos en què l'emissor es proposa oferir una informació de manera distanciada, aquestes unitats no haurien d'aparèixer en el text.

Per aprendre a manejar aquestes unitats, podem treballar exercicis com aquests:

Exercici: distinció entre enunciats que exposen fets i enunciats que qualifiquen fets

Objectiu: constatar com l'aparició d'elements axiològics suposa anar més enllà de la funció referencial (informativa) i entrar en la funció psíquica (avaluativa o interpretativa).

Classifiquen els enunciats següents en dos apartats: a) enunciats que es limiten a exposar uns fets, sense implicació de l'emissor; b) enunciats en què hi ha una qualificació dels fets.

1. *Aquest article parla del pla adoptat pels estats per lluitar contra el narcotràfic.*
2. *Mor un vianant atropellat per un camió.*
3. *És una irresponsabilitat actuar com ho estan fent.*
4. *Els accidents de trànsit són un dels problemes més greus que tenim plantejats avui dia.*
5. *No és un problema més, és el problema.*
6. *Le Pen ha estat destituït com a conseller regional.*
7. *L'imrepresentable polític d'extrema dreta ha estat finalment destituït.*
8. *Em sembla que aquest article informa d'una manera molt esbiaixada.*
9. *Som com crancs: anem enrere.*
10. *Vull expressar la meva condemna més radical.*
11. *Les casernes es començaran a enderrocar dijous.*
12. *Malauradament, els treballs d'enderrocament començaran dijous.*

Un cop feta la classificació, subratlleu les unitats axiològiques que apareixen en els enunciats del grup b i indiqueu de quin tipus són.

Exercici: distinció entre enunciats que es limiten a qualificar fets i enunciats que afegixen un argument, una raó que justifica l'afirmació feta

Objectiu: distingir l'opinió no argumentada de l'opinió argumentada.

Classifiquen els enunciats següents en dos apartats: *a)* enunciats que exposen una opinió sense argumentar-la; *b)* enunciats en què l'opinió es fonamenta en un argument.

1. *La informació que dona aquest article no s'ajusta a la veritat, perquè oblida aspectes importants i no ofereix opinions prou fonamentades.*
2. *És una informació enganyosa, errònia, inadmissible.*
3. *No m'ha agradat el que ha dit.*
4. *Com va dir Joan Fuster —i el temps li dona la raó—, la millor manera de desfer un país és arremetre contra la seva perifèria.*
5. *Cada cop m'agrada menys mirar la televisió.*
6. *Aquest programa és fantàstic!*
7. *Crec que ell no pot opinar sobre aquest afer: no es pot ser jutge i part.*
8. *Si l'únic punt de mira dels diferents canals de televisió és l'augment de l'audiència, la televisió serà cada cop pitjor.*
9. *Aquest programa ens presenta unes reflexions sobre la vida quotidiana molt interessants, perquè les fan veus anònimes, que representen diferents sectors i són testimoni de diferents punts de vista.*
10. *Trobo molt bé que es facin controls d'alcoholèmia. Les estadístiques demostren que conduir sota els efectes de l'alcohol és una de les principals causes dels accidents.*

Exercici: producció de textos fent ús d'unitats axiològiques i evitant-les

Objectiu: ser conscients de fins a quin punt aquestes unitats condicionen les característiques dels textos.

Amb l'ajuda del quadre de la p. 46-47, on teniu una relació d'unitats lèxiques i expressions amb valor axiològic, redacteu petits fragments, seguint les indicacions que se us donen. En els textos senars, s'ha de procurar que no hi apareguin unitats axiològiques, en els parells, en canvi, hi poden aparèixer:

1. Una nota informant de la recent publicació d'un llibre.
2. Un comentari elogiós sobre un llibre que acabem de llegir.
3. La síntesi d'una conferència a la qual hem assistit.
4. Una invitació per assistir a una conferència que pretengui motivar, despertar l'interès del públic.
5. Una descripció d'una persona feta amb un to distanciat, neutre.
6. Una descripció d'una persona que tendeixi a caricaturitzar-la, a destacar-ne els aspectes negatius.

L'objectiu general que hi ha al darrere d'aquests exercicis i d'altres de semblants que puguem plantejar és comprovar que la capacitat que té la llengua d'expressar valoracions i de traduir sentiments i estats d'ànim és una de les seves grandeses. Seria un error ensenyar l'alumnat a escriure sempre d'una manera distanciada i a evitar l'ús de mots axiològics en els seus escrits. Hem vist que per defensar una idea ens cal molt sovint recórrer al lèxic axiològic, però a les aules

podem ensenyar i practicar l'argumentació que ens permet no aturar-nos en la qualificació d'un llibre com a «avorrit», sinó anar més enllà, trobant la manera d'explicar els nostres punts de vista, de raonar-los d'exemplificar-los. I també podem ensenyar a escoltar i a llegir les argumentacions dels altres amb una mentalitat oberta i receptiva. Perquè el llenguatge permet expressar la subjectivitat, però la comunicació és intersubjectiva i les habilitats comunicatives ens ajuden a relacionar-nos i a entendre'ns. Amb una frase marcadament axiològica, gosem dir que aquest és el valor més important de la llengua.

1. La funció psíquica és una de les funcions descrites en el llibre coordinat per la Direcció General de Política Lingüística: ARTIGAS, Rosa (coord.), BELLES, Joan; GRAU, Maria; LLORET, Montserrat. *Habilitats comunicatives. Una reflexió sobre els usos lingüístics*. Barcelona: Eumo, 1999.
2. Ens referim a CASANELLAS, Pere; ARDID, Rosa; CASANELLAS, Isabel. *El comentari de text en les proves d'aptitud per a l'accés a la universitat*. Barcelona: Columna, 1996 (p. 44).

Notes

